

УДК 353.071.2:005.21

ВИКОРИСТАННЯ ДУАЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ПОНЯТТЯ “РЕГІОН” У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

I. В. Хребтій,
аспірант кафедри державного менеджменту,
Національна академія державного управління при Президентові України

Актуальність запропонованої статті полягає в тому, що в економічних умовах сьогодення організація системи управління на регіональному рівні, яка б забезпечувала можливості розвитку як окремих територіальних громад, так і всієї держави, набуває все більшого значення. Як свідчать численні наукові дослідження, зростаюча динаміка руху капіталів, людських та фінансових ресурсів, інформації, знань посилює територіальну концентрацію економічної діяльності й супроводжується підвищенням диспропорційності в розвитку країн, регіонів, населених пунктів. У контексті децентралізації влади визначення поняття “регіон” має особливе значення з урахуванням необхідності розроблення стратегічних рішень, які спрямовані на регіональний розвиток. У статті зазначено, що поняття “регіон” вживається в різних галузях знань з метою виділення територіальних частин за певними ознаками. Проведений аналіз дав можливість виокремити два різних підходи до визначення поняття “регіон”, які необхідно враховувати в публічному управлінні регіональним розвитком.

Ключові слова: регіон, територіально-адміністративна одиниця, кордон, стратегія розвитку.

I. V. Khrebtii,
Postgraduate Student of Public Management Department,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

UTILIZATION OF A DUALISTIC APPROACH FOR THE CONCEPT “REGION” IN PUBLIC ADMINISTRATION

The relevance of this article lies in the fact that in current economic situation characterized by globalization processes, the regional governance organization that is able to ensure opportunities for the development both individual local communities and the whole country becoming increasingly important. According to numerous scientific studies, growing dynamics of movement of capital, human and financial resources, information, knowledge strengthens the territorial concentration of economic activity and is accompanied by increase in the disproportionality in development of countries, regions and localities.

In the framework of decentralization of power, the notion “region” is attributed with a special meaning that includes the need for a strategic decision-making aimed at regional development. This article determines that the concept “region” is to be used in various fields of knowledge to facilitate a segregation of territorial sections based on certain characteristics. This assessment has enabled me to identify two different approaches required to define the concept “region” that should be taken into account for public administration of regional development.

Key words: a region, a territorial administrative unit, a boundary, development strategy.

И. В. Хребтій,
аспірант кафедри державного менеджменту,
Національна академія державного управління при Президенті України

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДУАЛИСТИЧЕСКОГО ПОДХОДА К ПОНЯТИЮ “РЕГИОН” В ПУБЛИЧНОМ УПРАВЛЕНИИ

Актуальность данной статьи заключается в том, что в современных экономических условиях организация системы управления на региональном уровне, которая бы обеспечивала возможности развития как отдельных территориальных общин, так и всего государства, приобретает все большее значение. Как свидетельствуют многочисленные научные исследования, растущая динамика движения капиталов, человеческих и финансовых ресурсов, информации, знаний усиливает территориальную концентрацию экономической деятельности и сопровождается повышением диспропорции в развитии стран, регионов, населенных пунктов.

В контексте децентрализации власти определение понятия “регион” имеет особое значение с учетом необходимости разработки стратегических решений, направленных на региональное развитие. В статье установлено, что понятие “регион” используется в различных областях знаний с целью выделения территориальных частей по определенным признакам. Проведенный анализ дал возможность выделить два различных подхода к определению понятия “регион”, которые необходимо учитывать в публичном управлении региональным развитием.

Ключевые слова: регион, территориально-административная единица, граница, стратегия развития.

© Хребтій І. В., 2017

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В умовах економічного розвитку сьогодення, що супроводжуються процесами глобалізації, інтеграції та регіоналізації, регіони як соціально-економічні утворення набувають все більшого значення. Економічне зростання країни може бути досягнуто за умов урахування всієї сукупності потреб, інтересів та потенційних можливостей регіонів, виважених, дієвих, ефективних стратегічних рішень та їх практичної реалізації на регіональному та національному рівнях.

Поняття “регіон” є предметом міждисциплінарних досліджень, воно пов'язано із теоретичними та практичними аспектами науки публічного управління.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проведений аналіз джерел свідчить, що існує два основних підходи до визначення поняття “регіон” з точки зору окреслення його територіальних меж. Прихильники першого підходу вбачають, що межі регіону не збігаються з територіально-адміністративними кордонами. Прихильники другого підходу доводять протилежне. Дослідженню визначення сутності поняття “регіон” присвячено праці таких українських вчених, як: О.Амоша, В.Аніщенко, П.Беленький, П.Бубенко [2], З.Варналій, В.Василенко, Я.Верменич, С.Вовканич, З.Герасимчук [3], Б.Данилишин, М.Долішній, Б.Кваснюк, В.Керецман, М.Козоріз, В.Куйбіда, Ю.Макогон, В.Мельник, М.Нікітін, О.Осауленко, В.Поліщук, С.Романюк [16], В.Симоненко, Д.Стеченко, В.Чужиков, М.Чумаченко, А.Шевчук та ін.

Але, незважаючи на активний пошук у цьому напрямі наукових досліджень, деякі аспекти визначення поняття “регіон” потребують подаль-

шого теоретичного й методологічного обґрунтування, у тому числі в контексті стратегічного розвитку регіонів.

Формулювання цілей (мети) статті. Метою статті є обґрунтування використання поняття “регіон” у публічному управлінні з метою формування та реалізації політики регіонального розвитку. Для досягнення означеної мети поставлено такі завдання: дослідити генезис поняття “регіон”; визначити підходи до тлумачення його сутності; проаналізувати визначення поняття “регіон” у нормативно-законодавчих актах України.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Термін “регіон” походить від латинського “region” – територія, місцевість, область, район [18]. Науковці зазначають [20], що в сучасній науці налічується більше ніж 200 тлумачень поняття “регіон”. Це зумовлено насамперед тим, що регіон є об'єктом дослідження з історичної, етнографічної, філософської, культурної, географічної, політичної, економічної точки зору з метою виділення окремих територіальних частин країни за певними ознаками. Можна узагальнити принаймні два основних підходи до визначення регіону з точки зору окреслення його територіальних меж. Перший підхід ґрунтується на твердженні, що межі регіону не збігаються з територіально-адміністративними кордонами.

Так, американські дослідники П.Джеймс та Дж.Мартін розглядають регіон як цілісну ділянку території, яка відрізняється деякою однорідністю у своїй основі, але не відзначається чіткими кордонами [5]. Учені Університету Західної Вірджинії визначають, що “регіон – це одиниця, яка певним чином реагує на зміни умов, які впливають на економічне зростання та добробут” [24]. Тлумачення сутності поняття “регіон” іншими дослідниками, що поділяють такий підхід, подано в табл. 1.

Таблиця 1

Визначення поняття “регіон” за використанням підходу, за яким регіон не відповідає його територіально-адміністративним кордонам

Джерело	Визначення поняття “регіон”	Сутність визначення
Н.Мackinder [25, с. 19]	Ті зони, які укладають у свої межі істотну однорідність домінуючих фізичних умов і, відповідно, переважаючих укладів перебування	Домінування однорідності умов
А.Костін [11]	Територіальна та соціально-культурна спільність, яка представляє унікальне поєднання природних, економічних, соціальних та політичних процесів і забезпечує соціальне відтворення в біоекологічному, економічному, освітньому, науковому, соціокультурному та інших аспектах	Соціально-культурна спільність для соціального відтворення
А.Markusen [26, с. 17]	Історично еволюціонує, компактне територіальне співтовариство, яке містить у собі фізичне оточення, соціоекономічне, політичне й культурне середовища, а також просторову структуру, відмінну від інших регіонів і територіальних одиниць, таких як місто	Територіальне співтовариство із просторовою структурою

З.Герасимчук [3, с. 82]	Певний територіальний оптимум, тобто сукупність найсприятливіших соціально-економічних і природних умов на певній території, які б у разі правильної організації дали змогу найбільш ефективно використовувати природні, трудові ресурси, а також виробничу та соціальну інфраструктуру	Оптимум територіального розвитку
П.Бубенко [2, с. 26–27]	Коли на деякій території створюються та реалізуються програми будь-якої конкретної діяльності (чи комплексу видів діяльності): господарської, культурної, освітньої, військової та інших видів діяльності, що має метою формування будь-яких специфічних характеристик життя на цій території. І тоді регіон визначається як територія, на якій розгорнута відповідна програма, що перетворює один чи кілька аспектів (факторів) життєдіяльності цієї території	Дія програм на певній території, що формують специфічні характеристики життя
Ф.Кожурин [9, с. 5]	Певна частина народногосподарського комплексу країни, що відрізняється географічними умовами і природно-ресурсною спеціалізацією	Природно-ресурсна спеціалізація народногосподарського комплексу
М.Некрасов [14, с. 29]	Велика територія держави з більш-менш однорідними природними умовами, а головним чином – характерною спрямованістю виробничих сил на основі поєднання комплексу природних ресурсів зі сформованою і перспективною соціальною інфраструктурою	Спрямованість виробничих сил та розвиток соціальної інфраструктури
С.Тульчинська [20]	Являє собою систему соціально-економічної взаємодії економічних чинників та їх впливу на просторово-територіальні процеси, а не навпаки. Територія з притаманною природно-географічною специфікою стає однією із характеристик соціальної конструкції, яка називається регіоном, що дає можливість розглядати його як активного суб'єкта економічної діяльності	Структурування за типологічними ознаками

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [2; 3; 9; 11; 14; 20; 25; 26].

Слід зазначити, що наведені визначення поняття “регіон” у рамках означеного підходу істотно відрізняються один від одного і частіше всього концентруються на одному або кількох аспектах, пов'язаних зі специфікою природно-ресурсної спеціалізації, етнографічними, географічними особливостями, розвитком соціальної інфраструктури тощо.

Прихильники другого підходу стверджують, що регіон має чітко окреслені межі, які збігаються з територіально-адміністративними кордонами. Тлумачення сутності поняття “регіон” науковцями, що застосовують такий підхід, узагальнено в табл. 2.

Необхідно відзначити, що інколи під час визначення поняття “регіон” використовують одночасно обидва підходи та поєднують структурні, регіональні, історичні особливості з виділенням за цими ознаками в територіально-адміністративну одиницю. Наприклад, “регіон – це територіально-цілісна частина країни, яка відрізняється своєрідністю природного середовища, що зумовлює тип та структуру економіки, яка характеризується своєрідним співвідношенням різних галузей господарства, глибокими та різноманітними зв'язками між ними, закінченим циклом відтворення, спільними рисами історичного розвитку,

Таблиця 2

Визначення поняття “регіон” за використанням підходу, за яким регіон відповідає територіально-адміністративним кордонам

Джерело	Визначення поняття “регіон”	Сутність визначення
Енциклопедичний словник з державного управління [6]	Цілісне природно-територіальне або природно-соціальне об'єктивне утворення, у межах якого відбувається взаємодія і взаєморозвиток усіх природних та соціально-економічних об'єктів і процесів, ареал якого визначається відповідно до певних цілей – економічних, природних, демографічних тощо; політико-адміністративне суб'єктивне утворення, у межах якого всі процеси не можуть відбуватися без чіткої координації та управління – одиниця адміністративно-територіального поділу країни	Цілісне природно-територіальне або природно-соціальне об'єктивне утворення
С.Барзілов, А.Чернишова [1, с. 4]	Сукупність закладів і способів, з допомогою яких справляється вплив населення на місцеву владу в плані її формування (активне виборче право); визначення та коригування соціальної політики і система політичного контролю влади над населенням	Амбівалентний вплив населення та влади
О.Кулініч, Л.Лобановська, В.Козуб [12, с. 219]	Територіальне утворення на єдиному економічному полі за своєю суттю виконує посередницьку роль між макро- і мікроекономікою, забезпечуючи оптимальне функціонування всіх систем: економічних, соціальних, політичних, національних у будь-якій частині простору	Оптимальне функціонування всіх систем в єдиному економічному полі

Л.Швайка [21, с. 29]	Цілісна територіальна частина господарства країни, яка характеризується наявністю місцевих органів управління, певною структурою виробництва, внутрішніми зв'язками, населенням, виробничою та соціальною інфраструктурою	Цілісна територіальна частина господарства
А.Тищенко, І.Кизим, А.Кубах, Є.Давискиба [23, с. 13]	Територіальне утворення, яке має чітко окреслені адміністративні кордони, у межах яких відтворюються соціальні та економічні процеси забезпечення життєдіяльності населення, зумовлені місцем регіону в системі територіального та суспільного поділу праці	Відтворення соціальних та економічних процесів
С.Романюк [16, с. 3]	Найбільша адміністративно-територіальна одиниця субнаціонального рівня, яка має виборну владу, юридичну незалежність та власний бюджет	Субнаціональний рівень адміністративно-територіальної одиниці
Словник з регіональної політики [18]	Територія, яка відрізняється від інших територій за низкою ознак і характеризується певною цілісністю та взаємопов'язаністю її складових елементів. Регіони виділяються з території відповідно до певних цілей і завдань, найголовнішою з яких є управління розвитком регіону. Регіони можуть бути будь-якого розміру – від міста (або району у великому місті) до величезних регіонів усередині континенту	Цілісність та взаємопов'язаність складових елементів
В.Шилов [22, с. 50]	Соціально-економічний організований простір із конкретною природно-географічною територією, з притаманним відповідним типом виробництва, специфічними історико-культурними та демографічними особливостями, адміністративно-політичною територією, розміщеною у відповідних кордонах регіону, де діє єдине коло нормативно-правової бази	Соціально-економічний організований простір
І.Насиров [13, с. 18]	Адміністративно-територіальна одиниця у складі унітарної держави або федерації	Адміністративно-територіальна одиниця
Декларація щодо регіоналізму в Європі [4]	Територіальне утворення державного законодавства, що володіє рівнем, наступним за рівнем держави і має політичне самоврядування	Рівень територіального утворення, наступний за рівнем держави
М.Рубіш [17, с. 195]	Основна одиниця сучасного адміністративно-територіального устрою нашої держави – область, яка характеризується, як окрема економічна система з наявними власними органами управління, здійснює ефективну господарську діяльність, обмежена територіальними кордонами та керується існуючими законодавчими актами та управлінськими повноваженнями	Наявність органів управління

Джерело: систематизовано та складено автором на основі [1; 4; 6; 12; 13; 16–18; 21–23].

виробничими навичками, соціально-культурними традиціями населення, функціональними особливостями (спеціалізацією) і виділена за сукупністю цих ознак в адміністративну одиницю та являє собою підсистему соціально-економічного комплексу країни” [19, с. 31]. Однак необхідно відзначити, що виробнича спеціалізація, закінчений цикл виробництва не завжди збігається з кордонами територіально-адміністративної одиниці.

Зазначимо, що тлумачення поняття “регіон” за другим підходом збігається із визначеннями поняття “регіон”, які подані в нормативно-правових актах України та представлені в табл. 3.

Також у Законі України “Про засади державної регіональної політики” дано визначення понять макро- та мікрорегіон. “Макрорегіон – частина території України у складі декількох регіонів чи їх частин, об’єднаних за спільними ознаками, яким притаманні спільні проблеми розвитку, в межах якої реалізуються спеціальні для цієї території програми регіонального розвитку; мікрорегіон – частина території регіону, що характеризується територіальною цілісністю та особливостями розвитку, в межах якої реалізуються спеціальні для цієї території проекти регіонального розвитку” [7, ст. 1]. Саме такий підхід традиційно є

Таблиця 3

Визначення поняття “регіон” у нормативно-законодавчих актах України

Джерело	Визначення поняття “регіон”
Конституція України, [10, ст. 132–133]	Частина території, яка характеризується комплексом властивих їй природно-кліматичних та інших ознак
Закони України “Про стимулювання розвитку регіонів” [8, ст. 1], “Про засади державної регіональної політики” [7, ст. 1]	Територія Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя
Розпорядження Президента України “Про комісію з розробки Концепції державної регіональної політики України” [15]	Частина території країни, яка характеризується комплексом властивих їй природно-географічних, економічних та інших ознак. Регіон може збігатися з кордоном адміністративно-територіальної одиниці або об’єднувати території кількох таких одиниць

Джерело: систематизовано та складено автором дослідження на основі [7; 8; 10; 15].

основою формування системи управління регіональним розвитком. Водночас з урахуванням сучасних тенденцій економічного розвитку, які полягають у територіальній концентрації інвестицій, інновацій, фінансових ресурсів, найбільш кваліфікованого персоналу, ця система управління повинна враховувати розмитість, “рухливість” регіональних економічних меж. Така система має пристосовуватись до подібної мінливості з метою ефективного надання інституціями центрального, регіонального та місцевого територіальних рівнів якісних публічних послуг населенню та юридичним особам – господарюючим суб’єктам, які перебувають у рамках цих економічних меж.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного аналізу з’ясовано, що поняття “регіон” вживається в різних галузях знань з метою виділення територіальних частин за певними ознаками. Регіон може розглядатися як елемент державного адміністрування, національної культури, історії, міжнародних відносин тощо.

У контексті децентралізації визначення поняття “регіон” має особливе значення з урахуванням необхідності розроблення управлінських рішень, спрямованих на регіональний розвиток. Проведений аналіз дав можливість виокремити два

основних підходи до визначення поняття “регіон” з точки зору окреслення його територіальних меж. Прихильники першого підходу вбачають, що межі регіону не збігаються з його територіально-адміністративними кордонами. Прихильники другого підходу доводять протилежне. Слід зазначити, що в нормативно-правових актах використовується переважно другий підхід до трактування поняття регіону. Однак обидва підходи об’єднує те, що регіон розглядається як територіальна цілісність, якій притаманно комплекс певних властивостей у різних аспектах життєдіяльності, а система управління регіональним розвитком має пристосовуватися до мінливості економічних меж регіонів із метою ефективного надання якісних публічних послуг.

Отже, у сучасних умовах економічного розвитку під час формування системи публічного управління доцільно поєднувати обидва підходи до визначення поняття “регіон”.

Проведене дослідження щодо тлумачення поняття “регіон” сприятиме визначенню впливу механізмів децентралізації на стратегію розвитку регіонів та розробленню дієвих стратегічних рішень, спрямованих на соціально-економічний розвиток регіонів України.

Список використаних джерел

1. Барзилов С. Регион как политическое пространство / О. Барзилов, А. Чернышов // Свободная мысль. – 1997. – № 2. – С. 3–13.
2. Бубенко П. Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку : монографія / П. Т. Бубенко. – Харків : НТУ “ХПІ”, 2002. – 316 с.
3. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізм реалізації / З. В. Герасимчук. – Луцьк : Надстир’я, 2000. – 250 с.
4. Декларація щодо регіоналізму в Європі / Асамблея Європейських Регіонів. – Б.м., 1996. – 12 с.
5. Джеймс П. Все возможные миры. История географических идей / П. Джеймс, Дж. Мартин. – М. : Прогресс, 1988. – 672 с.
6. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. – Київ : НАДУ, 2010. – 820 с.
7. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05 лют. 2015 р. № 156-VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 90.
8. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України від 08 верес. 2005 р. № 2850-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 51. – Ст. 548 (остання ред. від 02.12.2012 р. на підставі 5463-17).
9. Кожурин Ф. Д. Совершенствование регионального управления / Ф. Д. Кожурин. – М. : Знание, 1990. – 64 с.

References

1. Barzylov, S. and Chernyshov A. (1997), “The region as a political space”, *Svobodnaya mysl*, vol. 2, pp. 3–13.
2. Bubenko, P. T. (2002), “Regional aspects of innovation”, *NTU “KhPI”*, pp. 316.
3. Herasymchuk, Z. V. (2000), “Regional policy of sustainable development: methodology formation mechanism of implementation”, *Nadsturya*, pp. 250.
4. Assembly of European Regions, (1996), “Declaration on regionalism in Europe”, pp.12.
5. Dzheyms, P. and Martyn, Dzh., (1988), “All possible worlds. The history of geographical ideas”, *Prohress*, pp. 672.
6. Surmin, Y. P. Bakumenko, V. D. Mykhnenko, A. M. Kovbasyuk, Y. V. and Troshchynskiy V. P., (2010), “Encyclopedic Dictionary of Public Administration”, *NADU*, pp. 820.
7. Verkhovna Rada Ukraine, (2015), Law of Ukraine “On Principles of State Regional Policy” of 05.02.2015 vol. 156-VIII, vol. 13, pp. 90.
8. Verkhovna Rada Ukraine, (2005), Law of Ukraine “On Stimulation of Regional Development” of 08.09.2005 vol. 2850-IV, vol. 51, pp. 548, the latest edition of 12.02.2012 on the basis of 5463-17.
9. Kozhurn, F. D., (1990), “Improving regional governance”, *Zhanye*, pp. 64.

10. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (остання ред. від 30.09.2016 р. на підставі 1401-19).
10. The Constitution of Ukraine,(1996), Law of 28.06.1996,vol.254k/96-VR, vol. 30, pp. 141, latest edition of 30.09.2016 on the basis of 1401-19.
11. Костин А. К. Регионализация образования – стратегическое направление образовательной политики / А. К. Костин // Педагогика. – 2005. – № 8.
11. Kostyn, A. K., (2005), “Regionalization of Education - strategic direction of education policy”, Pedahohyka, vol. 8.
12. Кулініч О. А. Регіональна економіка : навч. посіб. / О. А. Кулініч, Л. М. Лобановська, В. О. Козуб. – Харків : ХДУХТ, 2010. – 307 с.
12. Kulinich, O. A. Lobanovska, L. M. and Kozub, V. O., (2010), “Regional economy”, KhDUKhT, pp. 307.
13. Насыров И. Р. Международное сотрудничество регионов. Мировая практика и опыт Татарстана / И. Р. Насыров. – Казань, 2007. – 330 с.
13. Nasyrov, Y. R., (2007), “International co-operation areas. The world practice and experience of Tatarstan”, Kazan, pp. 330.
14. Некрасов Н. Н. Региональная экономика / Н. Н. Некрасов. – М. : Экономика, 1978. – 382 с.
14. Nekrasov, N. N., (1978), “Regional economy”, Economics, pp. 382.
15. Про комісію з розробки Концепції державної регіональної політики України [Електронний ресурс] : Розпорядження Президента України від 30 верес. 1999 р. № 241/99-рп (остання ред. від 16.02.2000 р.) – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
15. On the commission to develop the concept of state regional policy of Ukraine [Electronic resource]: Order of the President of Ukraine of 30.09.1999 №241/99-rp, the latest edition of 16.02.2000 - Access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/241/99-%D1%80%D0%BF>
16. Романюк С. А. Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості. Регіональні дослідження : монографія / С. А. Романюк. – Київ : УАДУ, 2001. – 112 с.
16. Romanyuk, S. A., (2001), “Regional Development Policy in Ukraine: Current State and New Opportunities: Regional research: monograph”, UADU, pp. 112.
17. Рубіш М. А. Зовнішньоекономічна діяльність регіону: сутність і завдання реалізації / М. А. Рубіш // Вісн. Мукач. держ. ун-ту. – 2014. – Вип. 2 (2). – С. 193–197. – (Серія Економіка).
17. Rubish, M. A., (2014), “Foreign trade of the region: the nature and objectives of the implementation”, Bulletin Mukachevo State University, Economy Series 2 (2), pp. 193-197.
18. Словник з регіональної політики [Електронний ресурс] // Ін-т регіон. та євроінтеграц. дослідж. Євро-Регіон Україна. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/library/1405.html>.
18. Institute for Regional Studies and the European integration Euroregion Ukraine, “Dictionary of regional policy”, Access: <http://eu.prostir.ua/library/1405.html>.
19. Тарангул Л. Л. Оподаткування та регіональний розвиток (теорія і практика) / Л. Л. Тарангул. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2003. – 286 с.
19. Taranhul, L. L., (2003), “Taxation and Regional Development (theory and practice)”, DPS Academy of Ukraine, pp. 286.
20. Тульчинська С. О. Підходи до визначення поняття “регіон” в сучасних умовах [Електронний ресурс] / С. О. Тульчинська // Ефективна економіка. – 2012. – № 6. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1201>.
20. Tulchynska, S. O., (2012), “Approaches to the definition of “region” in modern terms”, Electronic scientific specialized edition Efficient Economy, vol. 6., Access: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1201>.
21. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки / Л. А. Швайка. – Київ : Знання, 2006. – 435 с.
21. Shvayka, L. A., (2006), “State regulation of economy”, Znannya, pp. 435.
22. Шилов В. Три подхода к понятию “регион” / В. Шилов // Регион. Проблемы и перспективы. – 1997. – № 4. – С. 50–51.
22. Shylov, V., (1997), “Three approaches to the concept of Region”, Region. Problems and prospects, vol. 4., pp. 50-51.
23. Экономический потенциал региона: анализ, оценка, диагностика : монография / А. Н. Тищенко, И. А. Кизим, А. И. Кубах, Е. В. Давыскиба. – Харьков : ИД “ИНЖЕК”, 2005. – 176 с.
23. Tyshchenko, A. N. Kyzym, Y. A. Kubakh, A. Y. and Davyskyba, E. V., (2005), “The economic potential of the region: the analysis, evaluation, diagnosis”, YD “YNZhEK”, pp. 176.
24. Hoover Edgar M. An Introduction to Regional Economics. The Web book of regional science, Regional research Institute, West Virginia university [Електронний ресурс] / Edgar M. Hoover, Frank Giarratani. – Режим доступу: www.rr.i.wvu.edu.
24. Hoover, Edgar M. and Giarratani, Frank, “An Introduction to Regional Economics”, The Web book of regional science, Regional research Institute, West Virginia university, Access: www.rr.i.wvu.edu/WebBook/Giarratani/chapternine.htm#9.1.
25. Mackinder H. J. Democratic Ideals and Reality [Text] / Halford J. Mackinder. – Washington, D.C., 1996.
25. Mackinder, H. J., (1996), “Democratic Ideals and Reality”, Washington, D.C.
26. Markusen A. Regions: Economics and Politics of Territory [Text] / Ann Markusen. – N.Y. : Rowman and Littlefield Publishers, 1987.
26. Markusen, A., (1987), “Regions: Economics and Politics of Territory”, N.Y., Rowman and Littlefield Publishers.